

УДК 37.091.27

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2022.11>

*Анжела Тюпа,
ORCID iD 0000-0001-9935-8245
методист навчально-методичної лабораторії акмеології
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
anzhela.tyupa@moiprrpо.mk.ua*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У КОНКУРСАХ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У статті проаналізовано адаптивно-організаційні технології проведення першого туру фахового конкурсу «Учитель року». Здійснено аналіз сучасних досліджень аспектів та умов стимулювання розвитку професійної компетентності педагога. Указано на необхідність постійного професійного зростання педагога і недостатній рівень готовності вчителів до участі в конкурсах фахової майстерності. Проаналізовано позитивний вплив на розвиток професійної компетентності педагога конкурсів фахової майстерності.

Акцентовано на результатах опитування учасників конкурсу «Учитель року» для визначення мотиваційних чинників, які впливають на бажання педагогів брати участь у змаганнях.

Схарактеризовано діяльність організаційного комітету обласного туру конкурсу щодо забезпечення відкритості перебігу змагань, прозорості в роботі журі та відзначення переможців і лауреатів. Запропоновано форму висновку членів журі за результатами випробувань, де зазначені показники досягнення вчителя, результативність продемонстрованих форм і методів у ході змагань.

Виокремлено критерії, за якими журі має визначати професійну компетентність учителів – учасників всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021».

***Ключові слова:** атестація; конкурс «Учитель року»; компетентність; педагог; професійне зростання; саморозвиток; творча особистість; фахова майстерність.*

© Тюпа А. І., 2022

Вступ.

Інтеграція нашої держави в європейський освітній та науковий простір, підвищення якості освіти та рівня викладання навчальних предметів зумовлюють посилення вимог до сучасного педагога, рівня його професійної компетентності, загальної культури, педагогічної майстерності та постійного самовдосконалення.

У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що сучасній школі потрібен учитель, який постійно, послідовно й безперервно вдосконалює зміст і засоби своєї професійної діяльності, є взірцем високої

духовної та педагогічної культури. Лише педагог, який може мислити креативно й прогресивно, прогнозувати результати своєї діяльності та моделювати освітній процес на основі досягнень сучасної педагогічної науки, є гарантом нової якості освіти (Концепція «Нова українська школа», 2016, с. 7). Відтак одним із перспективних напрямів розвитку сучасної освіти є підвищення професійної компетентності вчителів, упровадження передового педагогічного досвіду і створення інноваційного освітнього середовища.

Професійна компетентність учителя

– це наявність певних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків, мобільність, гнучкість і критичність мислення. Також це особистісні якості педагога, його загальна культура і методична майстерність.

Вочевидь професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку, підвищення кваліфікації, базується на курсовій перепідготовці, методичній роботі та самоосвіті. У Законі України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає «постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання» (Закон України «Про освіту», 2021).

Саме тому проблема підготовки компетентного вчителя як фахівця, відповідального за формування життєвої позиції учня, його вміння на практиці реалізовувати заплановане та виконувати наближені до життя практичні завдання набувають особливої актуальності.

Сучасному педагогу потрібно бути гнучким і нестандартно мислити, уміти адаптуватися до швидких змін життя, творчо підходити до організації освітнього процесу та досягати високих результатів праці, а це можливо лише за умови досягнення високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених фахових та особистісних здібностей. У Законі України «Про освіту» (2021) зазначено, що педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру (Закон України «Про освіту», 2021).

Однією з форм підвищення професійної компетентності педагогів є участь у всеукраїнському конкурсі фахової майстерності «Учитель року», що зумовлює майбутнє кваліфікаційне зростання, окреслює перспективи професійної кар'єри, полягає у формуванні їхнього власного досвіду, творчого потенціалу.

В умовах періодичних локдаунів і карантинів, спричинених пандемією

COVID-19, а нині й у ситуації воєнного стану, коли заходи проводять у дистанційному форматі, спостерігаємо тенденцію до зменшення учасників фахових конкурсів порівняно з попередніми роками. Відтак виникає необхідність у мотивації та створенні сприятливих умов для професійного зростання педагогів через участь у конкурсах фахової майстерності.

Постановка проблеми.

Успішне впровадження реформ у системі освіти передусім залежить від професіоналізму й особистісних якостей учителя (Жалко Т. Й., Муляр О. П., 2020, с. 116), який для успішної самореалізації в суспільстві формує в учнів ключові компетентності.

Хоча проблема професійної компетентності педагогічних працівників у центрі уваги дослідників, проте залишається актуальним питання мотивації та визначення важливості участі педагогів у конкурсах фахової майстерності задля їхнього особистісного саморозвитку та вдосконалення. Досвід показує, що участь у конкурсі сприяє реалізації активності педагога, підвищує його психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-комунікативну компетентність, дає можливість осмислити по-новому свою діяльність, провести її професійну експертизу, випробувати власний потенціал. Водночас вимагає від учасників глибокої педагогічної, методичної, дидактичної та фахової підготовки, знання психолого-педагогічних теоретичних підстав свого досвіду, а також розуміння сучасних концепцій освіти.

Є декілька ключових компонентів професійної компетентності: предметний, соціальний; полікультурний; комунікативний; інформаційний; саморозвитку і самоосвіти; продуктивної творчої діяльності. Розвиток цих компонентів має бути цілісним процесом особистісного і фахового зростання та відбуватися за індивідуальною траєкторією (Трофименко О. М., 2016, с. 124). Слушним є твердження вченої про те, що професійна компетентність учителя є показником високого

рівня його психолого-педагогічних і предметних знань і вмінь у поєднанні з культурою. Це забезпечує підготовку молодих поколінь до життя.

Законом України «Про освіту» компетентність визначено як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. У статті 59 того ж Закону зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає «постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання» (Закон України «Про освіту», 2017).

Оскільки професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку й удосконалення, вектором і підґрунтям її формування має бути безперервна педагогічна освіта і педагогічна діяльність (курси підвищення кваліфікації, самоосвіта та методична робота: участь у тренінгах, методичних форумах, фестивалях, презентаціях, дискусіях і діалогах, дебатах, у роботі проблемних столів, педагогічних консиліумів, клубів творчих педагогів, шкіл професійного зростання, зрештою – у конкурсах фахової майстерності).

Невирішеним аспектом дослідження аналізованої в розвідці проблеми є залучення педагогів і визнання їхніх здобутків у процесі конкурсних змагань, підтвердження відповідними заохоченнями і документами їхніх перемог і результатів незалежно від показників конкурсних номінацій. Виникають суперечності між випадками формального підходу до організації конкурсів професійної майстерності та високим потенціалом конкурсів у розвитку професійної компетентності.

Спостерігаємо суперечність між постійним зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності вчителів у нових соціально-економічних умовах та якістю їхньої професійної діяльності. Відтак доцільним є докладне вивчення пи-

тань розвитку професійної компетентності педагогів у процесі їхньої участі в науково-методичних заходах, зокрема конкурсах фахової майстерності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питанням розвитку професійної компетентності педагога, різним аспектам проблеми присвячено багато досліджень і спостережень. Цей факт є визнанням того, що підвищення професійної компетентності посідає вагоме місце в педагогічній діяльності.

Так, розвитку професійної компетентності вчителя присвячені роботи І. А. Зязюна (психолого-педагогічна компетентність), Т. В. Добудько (педагогічна компетентність), Н. В. Кузьміної (професійно-педагогічна компетентність), В. І. Лозової (компетентність учителя), О. М. Олексюк (компетентність педагога як система знань, умінь, особистісних якостей).

Між тим, досі немає загальноприйнятого визначення цього поняття, дослідники здебільшого вивчають лише окремі його сторони.

Учені у своїх публікаціях розглядають поняття «професійна компетентність», з'ясовують зміст цього терміна, визначають умови, за яких відбувається професійне зростання педагога. Компетентність як екзистенціальна властивість людини, на думку І. А. Зязюна, є продуктом власної життєтворчої активності людини, ініційованої процесом освіти. Іншими словами – це власний досвід людини, набутий за підтримки педагога (Зязюн І. А., 2014, с. 16). Поділяємо думку автора, що це потребує підвищення рівня професійної компетентності педагогів як професійно-творчого процесу, де головним є вміння ці знання використовувати.

Дещо інше визначення подає В. А. Семиченко, стверджуючи, що професійна компетентність педагога – це загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню (Семиченко В. А., 2010, с. 48). Відповідно професійна компетент-

ність передбачає наявність певних знань, умінь і навичок та є необхідним компонентом діяльності вчителя.

У дослідженні Ю. М. Рашкевича зазначено, що особливістю компетентностей є те, що їх набувають поступово; вони формуються цілою низкою навчальних дисциплін або модулів на різних етапах освітньої програми і можуть навіть починати формуватися в рамках програми одного рівня, а закінчувати формування на іншому, вищому рівні (Рашкевич Ю. М., 2014, с. 163). На думку автора, значне місце в розвитку професійної компетентності педагогічних працівників посідає організація науково-методичної роботи, яка повинна бути адресною, гнучкою, варіативною.

Українська вчена О. І. Пометун визначає компетентність як «спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, характерні для певного напрямку професійної діяльності» (Пометун О. І., 2004, с. 16).

Специфіка мотивації вчителів до професійного саморозвитку, до інноваційної діяльності й презентації власного досвіду роботи є предметом досліджень Л. І. Даниленко, В. А. Климчука, В. М. Піддячого, В. В. Химинця.

Огляд науково-теоретичних джерел свідчить, що проблема розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у процесі участі в конкурсах фахової майстерності розроблена недостатньо, що і зумовило вибір теми запропонованого дослідження.

Визначення мети й завдань статті.

З огляду на актуальність та недостатній стан розроблення зазначеної проблеми метою статті є виявлення шляхів оптимізації проведення першого туру фахового конкурсу «Учитель року» на Миколаївщині.

Для реалізації мети поставлено такі **завдання**:

- схарактеризувати організацій-

но-педагогічні умови розвитку професійної компетентності у процесі проведення конкурсів фахової майстерності;

- визначити мотиваційні чинники, які впливають на бажання педагогів брати участь у змаганнях, зокрема можливість здійснення педагогічного проєктування власного професійного вдосконалення на підставі опитування учасників конкурсу «Учитель року –2021»;
- розробити форму для оцінювання фаховим журі результатів конкурсних випробувань учителів, де зазначатимуться досягнення, результативність продемонстрованих педагогами форм і методів у ході змагань, рекомендації з атестації учасників конкурсу.

Виклад основного матеріалу.

Нині суспільство потребує успішних і конкурентоздатних у своїй професії педагогів, які володіють певними особистісними якостями, готові до будь-яких змін, мають високий рівень фахової майстерності, відкриті до нових педагогічних ідей, упевнені у своїх досягненнях, швидко адаптуються до нових умов і вимог, є професійно мобільними. Професійну мобільність педагогів визначають їхня реакція на сучасні виклики, готовність використовувати критичне мислення для самовдосконалення в професії.

На думку О. Д. Вітківської, сучасні тенденції реформування освіти орієнтують педагога на переосмислення своєї ролі, яка полягає в постійному аналізуванні власної професійної діяльності, орієнтації на самоосвіту та саморозвиток (Вітківська О. Д., 2021, с. 27). Варто зауважити, що у педагогічній професії саморозвиток є обов'язковою передумовою досягнення професіоналізму та показником суб'єктності вчителя на всіх етапах його безперервної педагогічної освіти.

Одним зі шляхів професійного самовдосконалення є фахові конкурси педагогічної майстерності. На думку В. В. Си-

доренко, конкурси фахової майстерності є найефективнішою інноваційною формою розкриття рівня професіоналізму і творчого потенціалу педагогічних працівників (Сидоренко В. В., 2016, с. 23). Участь у будь-якому фаховому конкурсі – це не просто змагання, а підвищення професійної компетентності педагогів; обмін новим досвідом, знаннями, відмова від шаблонних форм і методів роботи.

Аналіз теоретичних джерел дав можливість з'ясувати, що питанням розвитку професійної компетентності, різним її аспектам присвячено багато досліджень і спостережень, проте бракує наукових досліджень щодо визначення важливості участі педагогів у конкурсах фахової майстерності задля їхнього особистісного саморозвитку та професійного вдосконалення (Мастеркова Т. В., 2020, с. 16). Конкурси як педагогічна система є формою змагання в педагогічній майстерності, засобом виявлення власних професійних складнощів, умовою формування мотивації до саморозвитку та самовдосконалення.

Звертаючись до досліджень В. І. Саюк щодо організаційно-педагогічних умов як обставин, що сприяють ефективному розвитку професійної компетентності педагогів, пов'язуємо реалізацію науково-методичного супроводу зі створенням сприятливих умов для саморозвитку та самореалізації педагогічних працівників у процесі участі в конкурсах фахової майстерності (Саюк В. І., 2006, с. 88).

Зазначимо, що фахові конкурси є одним із найважливіших етапів у розвитку професіоналізму педагога, оскільки дають можливість стати значущим у професійному співтоваристві через зовнішню оцінку педагогічної діяльності, реалізацію професійного «Я» в умовах змагання.

Участь у конкурсі, зазначає О. О. Румянцева-Лахтіна, сприяє реалізації активності педагога, підвищує його психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-комунікативну компетентність, дає можливість осмислити по-новому свою діяльність, отримати її професійну експертизу, випробувати власний потенціал (Румян-

цева-Лахтіна О. О., 2021, с. 50).

У рамках спостереження за проведенням конкурсів фахової майстерності, зокрема всеукраїнського конкурсу «Учитель року», виділено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності його учасників: розроблення управлінсько-організаційного забезпечення; проведення науково-методичних заходів щодо підготовки до участі в конкурсі, проведення відкритих занять, заходів або їх елементів, розроблення форми представлення досвіду і критерії оцінки конкурсних випробувань, що дозволили б об'єктивно їх оцінити, продукти професійної діяльності, продемонстровані під час змагань. Важливим компонентом у наданні об'єктивної оцінки конкурсним випробуванням, педагогічної діяльності учасників всеукраїнського конкурсу «Учитель року» є такі: 1) бажання представити власний досвід; 2) прийняття досвіду інших; 3) експертна оцінка фахового журі, яке прагне розглянути в педагогах не лише професійні риси, а й уміння комунікувати, взаємодіяти з аудиторією; 4) здатність оперувати методичним інструментарієм; 5) партнерство; 6) наявність професійно-особистісної зацікавленості.

Усе це є зовнішніми умовами формування і розвитку професійної компетентності педагогічних працівників.

До внутрішніх факторів належать: 1) знання і вміння учасника конкурсу демонструвати педагогічну, методичну, управлінську та власне педагогічну діяльність; 2) володіння методикою викладання предмета для педагога, теорія і технології управління організацією освітніх закладів для керівників; 3) професійно важливі якості – такі, що дають можливість стати успішними в професії: висока громадянська активність і соціальна відповідальність; інтелігентність, духовна культура, бажання і вміння працювати разом з іншими; 4) готовність до прийняття творчих рішень тощо.

Варто зауважити, що «пусковим механізмом» у розвитку компетентності як

готовності, здатності до розв'язання проблем, що виникають у професійній діяльності, внутрішнім чинником є професійна самосвідомість учасника конкурсу, рефлексія професійної діяльності. На кожному етапі конкурсу – підготовка до конкурсу й участь у ньому, підсумковий етап – організаційно-педагогічні умови набувають певного як психологічного, так і операційно-діяльнісного змісту.

Аналіз наукових і педагогічних джерел виявив, що проблему розвитку професійної компетентності педагогів за підсумками участі у випробуваннях розглядали лише в окремих площинах як науково-методичний супровід учасників конкурсу, який сприяв становленню молодого фахівця. Формальний підхід до проведення конкурсу на першому (зональному) турі знижував можливості участі педагогів у змаганнях, особливо, коли рішення про участь у конкурсі як необхідну ознаку підготовки до атестації визначав керівник закладу.

Організація та проведення першого (зонального) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021».

Всеукраїнський конкурс «Учитель року» (далі – Конкурс) щорічно об'єднує педагогів творчих та відкритих до нових знань, готових долучитися до реформування освіти, стати провідниками розбудови нової української школи, а головне – умотивованих і відповідальних у своїй професії яскравих особистостей.

Обласний тур Конкурсу, який проходить на Миколаївщині, забезпечує конкурсну діяльність у комплексі відповідних напрямів визначення складників системи розвитку професійної компетентності педагогів, де, крім демонстрації досвіду, побудови структури уроку, оцінюють результативність взаємодії педагога й учнів, установлюють рівень відповідності навчально-методичного забезпечення уроку, що обирає конкурсант (Тюпа А. І., 2020, с. 23). Для вдосконалення механізму проведення та залучення педагогів до участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року» Інститут модернізації змісту освіти провів

опитування учасників першого (зонального) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021».

Як показало опитування, для педагогів всеукраїнський конкурс «Учитель року» здебільшого дав можливість набути нового досвіду (1 240 осіб); поділитися власними здобутками – 554 респонденти; 688 педагогів зазначили бажання продемонструвати свої професійні здібності, 1 031 особа обрала можливість підвищити рівень професійної майстерності. 450 респондентів пов'язали участь у конкурсі з атестацією. 260 учасників відповіли, що на їхнє рішення брати участь у конкурсі вплинули керівники закладів загальної середньої освіти, а це є порушенням принципу добровільної участі педагогів у фахових змаганнях. Значимо, що можливість для професійного зростання стала мотивацією для значної кількості учасників опитування. Відповіді, які пов'язані з атестацією, обрали 450 педагогів.

Серед іншого учасники зазначили: бажання перемогти, здобути нагороди та підвищити власну самооцінку; матеріальні цінності; мотивацію колег до участі в конкурсах; підвищення рейтингу школи.

За результатами опитувань учасників всеукраїнського конкурсу «Учитель року» визначено мотиваційні чинники, які впливають на бажання педагогів брати участь у змаганнях: 1) здобуття професійного статусу; 2) необхідність підвищити педагогічну компетентність; 3) наявність професійно-особистісної зацікавленості; 4) потреба в демонстрації власного досвіду професійної діяльності та прийняття досвіду колег; 5) комунікабельність; 6) упевненість у своїх силах; 7) уміння впливати на оточення.

В умовах зміни завдань сучасної освіти виникла потреба по-новому розглянути специфіку мотивування педагогів до участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року». До змін, які гальмують бажання вчителів брати участь у конкурсних заходах, належать: рівень соціального забезпечення педагогів, освітня ситуація, що швидко змінюється; сучасні педагогічні норми, що

визначають конкретні колективи, органи управління освітою.

Іншими словами, всеукраїнський конкурс «Учитель року» збирає учасників, які мали бажання заявити про себе як про фахово компетентну, творчу особистість, яка сміливо й упевнено йде на професійний ринг, дали згоду на публічне оцінювання своєї діяльності. Ці вчителі віддані педагогічній справі, здатні до професійного зростання.

Оцінювання конкурсних випробувань. Особистісний підхід кожного конкурсанта до визначення педагогічної ідеї, обґрунтованість обраних інноваційних форм і методів із урахуванням вікових особливостей учнів під час проведення таких випробувань, зокрема «Дорожня карта творчого проєкту», «Методичний практикум», «Майстер-клас», «Дистанційний урок», вимагали від учасників професійної мобільності, уміння співпрацювати в колективі, компетентності, здатності до рефлексії, креативності.

Наприклад, порядок проведення обласного туру конкурсу «Учитель року – 2021» передбачав види змагань та методологію формування критеріїв оцінювання учасників (додатки 1, 2, 3, 4), що сприяли підвищенню інтересу конкурсантів до педагогічної професії, бажанню оволодіти інноваційними формами педагогічної діяльності, забезпечивши мобільність й адаптацію педагогів у запропонованих умовах (Лист МОН України, 2020, № 1/9-449).

Конкурс відкриває багато можливостей для учасників. Він дає змогу розкрити професійні здібності і напрацювання, поділитися власними надбаннями та цікавими педагогічними знахідками з колегами, узяти найцінніше для подальшого зростання, провести професійну експертизу своєї діяльності).

Найоригінальніші педагогічні ідеї та творчий потенціал учасників конкурсу під час змагань оцінює фахове журі, до складу якого входять науковці, досвідчені педагоги, методисти, переможці минулих років. Об'єктивність роботи членів фахового

журі Конкурсу на Миколаївщині підтверджують результати виступу переможців на всеукраїнському рівні. Так, найяскравішим виступом команди педагогів Миколаївської області є перемога в номінації «Керівник закладу освіти» у 2021 році. За час проведення професійного конкурсу Миколаївщина має 5 переможців та 26 лауреатів фінального туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року».

Зауважимо, що умови проведення Конкурсу затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 638 «Про внесення змін до Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року» та зі змінами в новій редакції від 08 вересня 2021 року № 941.

Склад журі теж формує регіональний оргкомітет із урахуванням того, із яких закладів зареєстровані педагоги – учасники Конкурсу. Перебіг конкурсних змагань висвітлюють засоби масової інформації, розміщено на сайті «Конкурс «Учитель року» на Миколаївщині». Отже, забезпечено прозорість та об'єктивність конкурсних заходів.

Українці важливо розглядати Конкурс не тільки як ефективну форму поширення власного досвіду учасників через демонстрацію кращих зразків своєї професійної діяльності, а і як форму підвищення кваліфікації, що сприяє актуалізації творчого потенціалу педагога. Зазначимо, що у педагогіці визначення оцінки професійності не можна визнати задовільним. Подивившись на рейтинг закладу освіти чи зробивши висновок про педагога, що він «досконалий учитель», можна, але представити прецизійність (найвищу точність) його діяльності складніше. Приміром, у ході проведення конкурсу «Учитель року» недостатньо інструментів, які б найрезультативнішому педагогові давали перевагу перед менш досвідченим. Саме це зупиняє багатьох педагогів із досвідом від участі в конкурсі. З огляду на зазначене вище для переможців та лауреатів першого туру організатори розробили форму висновку членів фахового журі (рис. 1) за результатами випро-

бувань, де конкретно зазначені досягнення учасника конкурсу в ході змагань. На підставі висновків фахових журі рекомендуємо атестаційним комісіям надати право

всім учасникам обласного туру Конкурсу пройти позачергову атестацію відповідно до пункту 5 чинного Положення про атестацію педагогічних працівників.

Приклад висновку членів фахового журі першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року»

ВИСНОВОК

фахового журі фінального етапу першого туру
всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021»
Номінація _____

На виконання наказу департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації від 25 серпня 2020 року № 204 «Про організацію та проведення першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021» із 09 до 12 лютого 2021 року на базі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти організовано та проведено конкурсні випробування фінального етапу першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021».

Учасник/учасниця _____ виявив(ла) _____ рівень професійної майстерності, фахову підготовку під час конкурсного випробування «Практична робота», продемонструвавши доцільність та оптимальність обраних форм і методів _____, урахував(ла) психологічні, вікові особливості розвитку учнів.

У конкурсному випробуванні «Майстер-клас» учасник/учасниця обґрунтував(ла) власну позицію щодо визначення рівня організації освітнього процесу з учнями.

У конкурсному випробуванні «Тестування» і «Дистанційний урок» у _____ класі на тему _____ учасник/учасниця продемонстрував(ла) знання предмета, уміння реалізувати наскрізні змістові лінії тощо.

Відповідно до пункту 5 Типового положення про атестацію педагогічних працівників учитель _____ має право на позачергову атестацію без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційної категорії та строку проведення позачергової атестації.

Голова фахового журі
Секретар

Джерело: складено самостійно

Основним документом, який підтверджує рівень професійних досягнень педагогів у Конкурсі, є диплом переможця або лауреата, проте рівень продемонстрованих у ході конкурсних випробувань ідей найкращого педагогічного досвіду, унікальних практик удало підтверджує і висновок фахового журі.

Запропонований підхід дає змогу педагогам створити кейс власного досвіду, здійснити об'єктивний самоаналіз педа-

гогічної діяльності, сприяє встановленню перспектив розвитку професійної компетентності через демонстрацію власної й бачення колективної професійної майстерності. Для піднесення іміджу сучасного педагога, престижності педагогічної професії конкурс «Учитель року» є ефективним методичним заходом, одним із видів підвищення кваліфікації вчителів, оскільки учасники потрапляють певною мірою в екстремальну ситуацію, коли знання, умін-

ня, швидкість реагування під час конкурсних випробувань спонукають мобілізуватися для досягнення бажаного результату.

Фахові конкурси педагогічної майстерності сприяють популяризації педагогічних ідей і досягнень, розширенню простору активної педагогічної взаємодії, зумовлюють майбутнє кваліфікаційне зростання фахівців, окреслюють для них перспективи професійної кар'єри.

Висновки та перспективи дослідження.

Підсумовуючи подане вище, зазначимо: конкурси фахової майстерності можна розглядати як: етап підвищення професійної компетентності педагогів; крок у професійному зростанні, що забезпечує через педагогічне спілкування, під час якого поєднані індивідуальна та колективна діяльність, через демонстрацію кращих професійних особистісних якостей конкурсантів їхній саморозвиток і самореалізацію у про-

фесії.

Визначено мотиваційні чинники, які впливають на бажання педагогів брати участь у змаганнях, найважливіший – можливість здійснення педагогічного проектування власного професійного вдосконалення.

Розроблено форму для оцінювання фаховим журі результатів конкурсних випробувань учителів, де зазначені досягнення, результативність продемонстрованих ними форм і методів у ході змагань, рекомендації з атестації учасників Конкурсу сприяють реалізації педагогічних ідей і досягнень педагога, розширенню простору активної педагогічної взаємодії однодумців.

У перспективі – дослідження урізноманітнення форм заохочення педагогів до участі у фахових конкурсах педагогічної майстерності як одного з чинників розвитку їхньої професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітковська О. Д. Використання педагогіки партнерства в освітньому процесі / О. Д. Вітковська // Вересень № 4 (91). – 2021. – С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2021.02>
2. Жалко Т. Й., Муляр О. П. Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти / Т. Й. Жалко, О. П. Муляр. – Луцьк : Волиньполіграф, 2020. – 116 с.
3. Закон України Про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Зязюн І. А. Проблема самовизначення вчителя у контексті педагогічної дії [Електронний ресурс] / І. А. Зязюн // Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 8–20. – 2014. – Режим доступу: <https://googl.ru/yak>.
5. Концепція «Нова українська школа», 2016. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Лист Міністерства освіти і науки України від 18 серпня 2020 року № 1/9-449 «Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року–2021». – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/dokumen>.
7. Мастеркова Т. В. Фахові конкурси як чинник розвитку професійної компетентності педагогів / Т. В. Мастеркова // Імідж.– 2020.– № 3 (192). С. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-3-15-19>
8. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун. – К. : К.І.С., 2004. – С. 16–25.
9. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
10. Румянцева-Лахтіна О. О. Всеукраїнський конкурс «Учитель року» як чинник особистісного зростання та вдосконалення фахової майстерності вчителя / Джерело пе-

дагогічних інновацій / О. О. Румянцева-Лахтіна // Українська мова та література. Науково-методичний журнал. – Випуск № 1 (33). – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2021. – 192 с.

11. Саюк В. І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / В. І. Саюк. – К., 2006. – 236 с.

12. Семиченко В. А. Проблема особистісного розвитку і саморозвитку в контексті неперервної професійної освіти / В. А. Семиченко // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 46–57.

13. Сидоренко В. В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / В. В. Сидоренко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. – К. : РА «Освіта України». – 2016. – № 7–8 (48). – С. 22–29.

14. Трофименко О. М. Розвиток професійної компетентності вчителя / О. М. Трофименко. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-profesijnoi-kompetentnostivcitela66457.html>

15. Тюпа А. І. Модель науково-методичного супроводу підготовки педагогів до участі в конкурсах професійної майстерності / А. І. Тюпа // Вересень. – 2020. – № 4 (87). – С. 18–28.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE TEACHER THROUGH PARTICIPATION IN PROFESSIONAL SKILL COMPETITIONS

Tiypa Angela,

methodologist of the educational and methodological laboratory of acmeology

Department of Theory and Methods of preschool and primary Education

Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute

4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine

anzhela.tyipa@moipppo.mk.ua

The article analyzes adaptive and organizational technologies for the first round of the «Teacher of the Year» professional competition. An analysis of modern research on the aspects and conditions of stimulating the development of the teacher's professional competence was carried out. The need for constant professional growth of the teacher and the low level of readiness of teachers to participate in competitions of professional skills are indicated. The positive impact of professional skill competitions on the development of a teacher's professional competence is analyzed. The possibilities and tasks of the «Teacher of the Year» professional skills competition for provisioning are highlighted the growth of the professional competence of teachers, the formation of a subjective position regarding the implementation of one's own activities, promoting the development of professional mobility of participants.

Attention is focused on the results of the survey of the participants of the «Teacher of the Year» competition in order to determine the motivational factors that influence the desire of teachers to participate in the competition. The organizational and pedagogical conditions for the development of the professional competence of teachers in the process of their participation in competitions of professional skills have been clarified.

The activity of the organizing committee of the regional tour of the competition to ensure

the openness of the competition, transparency in the work of the jury and awarding of winners and laureates is described. The form of the conclusion of the expert jury based on the results of the competition is proposed, where the indicators of the teacher's achievement, the effectiveness of the demonstrated forms and methods during the competition are indicated.

Keywords: *certification; competence; creative personality; professional growth; professional skill; self development; teacher; «Teacher of the Year» contest.*

REFERENCES

1. Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola». (2016). [Concept «New Ukrainian School»]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (ukr).
2. Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 18 serpnia 2020 roku № 1/9-449 «Pro umovy ta poriadok provedennia vseukrainskoho konkursu «Uchytel roku – 2021» [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 18, 2020 № 1/9-449 «On the conditions and procedure for holding the All-Ukrainian competition «Teacher of the Year – 2021»]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/dokumen> (ukr).
3. Masterkova, T. V. (2020). Fakhovi konkursy yak chynnyk rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohiv [Professional competitions as a factor in the development of professional competence of teachers]. *Imidzh*, 3 (192), 15–19. DOI: <https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-3-15-19> (ukr).
4. Pometun, O. I. (2004). *Teoriia i praktyka poslidovnoi realizatsii kompetentnisnogo pidkhodu v dosvidi zarubizhnykh krain* [Theory and practice of consistent implementation of the competence approach in the experience of foreign countries]. K.: K.I.S., 16–25 (ukr).
5. Rashkevych, Yu. M. (2014). *Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity* [Bologna process and a new paradigm of higher education]. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniki, 168 (ukr).
6. Rumiantseva-Lakhtina, O. O. (2021). Vseukrainskyi konkurs «Uchytel roku» yak chynnyk osobystisnogo zrostannia ta vdoskonalennia fakhovoi maisternosti vchytelia / Dzherelo pedahohichnykh innovatsii [All-Ukrainian competition «Teacher of the Year» as a factor of personal growth and improvement of professional skills of a teacher]. *Ukrainska mova ta literatura*, 1(33). Kharkiv: Kharkivska akademiia neperervnoi osvity, 192 (ukr).
7. Saiuk, V. I. (2006). *Rozvytok profesiinoi kompetentnosti vchyteliv heohrafii u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity* [Development of professional competence of teachers in geography in the system of postgraduate pedagogical education]. (Candidate's thesis). K., 236 (ukr).
8. Semychenko, V. A. (2010). Problema osobystisnogo rozvytku i samorozvytku u v konteksti neperervnoi profesiinoi osvity [The problem of personal development and self-development in the context of continuous professional education]. *Pedahohika i psykhologhiia*, 2, 46–57 (ukr).
9. Sydorenko, V. V. (2016). Innovatsiini napriamy naukovo-metodychnoho suprovodu profesiinoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pisliadyplomnoi osvity [Innovative directions of scientific and methodical support of professional development of pedagogical workers in the system of postgraduate education]. *Informatsiinyi zbirnyk dlia dyrektora shkoly ta zaviduiuchoho dytiachym sadkom*, 7–8 (48), 22–29. K.: RA «Osvita Ukrainy» (ukr).
10. The Law of Ukraine On Education (Vedomosti Verkhovna Rada (VVR), 2017, 38–39, Article 380). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (ukr).

11. Tiupa, A. I. (2020). Model naukovo-metodychnoho suprovodu pidhotovky pedahohiv do uchasti v konkursakh profesiinoi maisternosti [A model of scientific and methodological support for the training of teachers to participate in competitions of professional mastery]. *Veresen*, 4 (87), 18–28 (ukr).

12. Trofimenko, O. M. Development of the teacher's professional competence. Retrieved from: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-profesijnoi-kompetentnostivcitela/66457.html> (ukr).

13. Vitkovska, O. D. (2021). Vykorystannia pedahohiky partnerstva v osvitnomu protsesi [Using partnership pedagogy in the educational process]. *Veresen*, 4 (91), 25–32. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2021.02> (ukr).

14. Zhalko, T. Y. & Muliar, O. P. (2020). *Rozvytok fakhovoi kompetentnosti pedahohiv u konteksti modernizatsii zmistu osvity* [Development of the professional competence of teachers in the context of modernization of the content of education]. Lutsk: Volynpolihraf, 116 (ukr).

15. Ziaziun, I. A. (2014). Problema samovyznachennia vchytelia u konteksti pedahohichnoi dii [The problem of self-determination of the teacher in the context of pedagogical action]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 8–20. Retrieved from: <https://googl.ru/yak> (ukr).